

TEMPUS RITUALIS ARTISTS

ΚΕΙΜΕΝΑ: Κριστίνα Νίππε

Λένα Αθανασοπούλου

Το έργο της Λένας Αθανασοπούλου δεν πραγματεύεται μόνο τον χώρο της χειρονομίας, ή τον χώρο ως δυναμική σκηνή, αλλά και τον χρόνο. Η σωματικότητα αυτή δεν σχετίζεται με τη χειρονομία της αποκοπής και της επικόλλησης [...] αλλά αντίθετα επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι εξωτερικοί χώροι, το γυναικείο σώμα ως έκφραση του ανθρώπινου προσώπου, οι μυστικές του διαδρομές, το βλέμμα.

Στα πρόσφατα έργα της για την έκθεση *TEMPUS RITUALIS*, η Λένα Αθανασοπούλου εξερευνά τα τελετουργικά της σωματικότητας που αναπτύσσεται μεταξύ των φύλων. Μέσα από τη συγχώνευση των σωματικών κωδικών ανδρών και γυναικών, προκύπτουν νέα, ενδιάμεσα σώματα. Η δημιουργός δηλώνει σχετικά:

«Η πραγματικότητα που βιώνουμε σήμερα υποβάλλεται με βάνουσο τρόπο σε μια συνεχή και συχνή μεταμόρφωση με οδηγό τις κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. Εάν ο δημόσιος χώρος είναι μια μεταφορά για την τάξη και το φυσικό τοπίο είναι μια μεταφορά για την ελευθερία, σε μια περίοδο κρίσης η τάξη και ελευθερία συναντιούνται: είτε συνυπάρχουν είτε αντιμάχονται η μία την άλλη.

Πρωταγωνιστής είναι το Θήλυ, το οποίο είτε δραπετεύει είτε, λόγω ανάγκης, αναγκάζεται να εγκαταλείψει το περιβάλλον του σπιτιού και να καταστεί αντικείμενο συνεχούς μεταμόρφωσης. Στον δημόσιο χώρο αντιμάχεται την εξουσία, γίνεται ακτιβίστρια, διεκδικεί τη συνεχή της παρουσία στον κοινωνικό και πολιτικό βίο. Αυτή η Γυναίκα δεν ανήκει σε συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Ανήκει στο παρόν».

Χριστίνα Δημητριάδη

Κινούμενη σε ομόκεντρους κύκλους, η ελληνογερμανίδα καλλιτέχνη Χριστίνα Δημητριάδη εξερευνά με τον φωτογραφικό της φακό όλα όσα περιβάλλουν τη ζωή της. Με μια πρώτη ματιά, τα έργα της Δημητριάδη δίνουν την εντύπωση ότι βρίσκονται σε αντιπαράθεση με την ταυτότητά της, τον χρόνο και τον χώρο. Μια πιο ενδελεχής προσέγγιση του έργου της αποκαλύπτει ένα πεδίο αντιθέσεων μεταξύ ατόμου και κοινωνίας, μεταξύ μονάδας και συνόλου. Τα πρόσφατα έργα της Χριστίνας Δημητριάδη εστιάζουν σε ένα ενδοοικογενειακό τελετουργικό και, συγκεκριμένα, στη διαδικασία της μάθησης των βασικών κανόνων διάφορων παιχνιδιών.

Η φωτογραφική της εγκατάσταση παρουσιάζει τρεις διαφορετικές σειρές εικόνων. Στην πρώτη απεικονίζονται παιδιά στην παραλία που παίζουν το παραδοσιακό ελληνικό παιχνίδι «τσανταλίνα-μανταλίνα». Οι πρωτότυπες κινήσεις του παιχνιδιού δημιουργούν μια αινιγματική και συναρπαστική ατμόσφαιρα.

Στη δεύτερη σειρά φωτογραφιών απεικονίζεται η καλλιτέχνη ενώ παίζει με τους γονείς της ένα παιχνίδι υπομονής στο οποίο χρησιμοποιούν ξύλινα τουβλάκια για να σχηματίσουν ένα πύργο. Και οι τρεις επιδεικνύουν τη μέγιστη δυνατή προσοχή προκειμένου να μην γκρεμιστεί ο πύργος.

Στο τρίτο έργο απεικονίζεται ένα αφηρημένο σύνολο ημιτελών κτιρίων από μπετόν. Αυτοί οι σκελετοί κτιρίων που υπάρχουν διάσπαρτοι στο ελληνικό τοπίο ανακαλούν στη μνήμη τα αναρίθμητα ερείπια που υπάρχουν παντού στη χώρα. Αν όμως οι σκελετοί από μπετόν συμβολίζουν το χάος της σύγχρονης εποχής, τα ερείπια αποτελούν εκφάνσεις ενός πολιτισμού και μιας κουλτούρας που ανήκουν στο παρελθόν.

Όπως ακριβώς σε ένα μετα-παιχνίδι, η Χριστίνα Δημητριάδη ταξινομεί τις εικόνες των τριών αυτών εικονογραφικών σειρών σε μια κλιμακωτή δομή και θέτει ερωτήματα σχετικά με τις ενδοοικογενειακές σχέσεις, τη μάθηση και τα παιχνίδια κοινωνικής συναναστροφής ως τελετουργικά περιβάλλοντα της ίδιας της ζωής: «Με ενδιαφέρει ιδιαίτερα η σημασία που έχουν τα παιχνίδια για τον πολιτισμό, καθώς τα παιχνίδια λειτουργούν ως μεταφορές της ζωής και εξοικειώνουν από πολύ νωρίς τα παιδιά με τους κυρίαρχους πολιτισμικούς κώδικες».

Νίνα Φίσερ & Μαροάν ελ Σάνι

Το καλλιτεχνικό ζευγάρι Νίνα Φίσερ και Μαροάν ελ Σάνι δεν εστιάζει την προσοχή του μόνο σε τόπους που τελούν υπό μεταμόρφωση, καθώς στις υψηλής αισθητικής ταινίες του παρατηρεί επίσης την κοινωνική και πολιτισμική εξέλιξη των κοινωνιών. Για την έκθεση *Tempus Ritualis* οι δύο καλλιτέχνες δημιούργησαν μια νέα ταινία με τον τίτλο *Δύναμις*. Συναντούν διερχόμενους στο αστικό περιβάλλον της Θεσσαλονίκης και, προτείνοντάς τους μια άσκηση υπομονής, στήνουν μαζί τους μια πολιτισμική παράσταση.

Το σκηνικό είναι απλό: ένα τραπέζι ή μια μαρμάρινη πλάκα σε έναν δημόσιο χώρο, όπου ένα ή περισσότερα άτομα καλούνται ταυτόχρονα να στήσουν όρθιο ένα ωμό αυγό. Η διαδικασία αυτή δεν είναι τόσο απλή και μπορεί να διαρκέσει από μερικά δευτερόλεπτα έως και κάποια λεπτά. Οι καλλιτέχνες αναφέρουν σχετικά: «Στο επίκεντρο της νέας μας δουλειάς, στη Θεσσαλονίκη, βρίσκεται μια μεταφορά η οποία περιγράφει μια κοινωνική πράξη ισορροπίας. Απαιτείται συνεχώς υψηλή συγκέντρωση, υπομονή, αφοσίωση και πάθος ώστε να επιμείνουμε σε κάτι έως ότου το πετύχουμε. Η απόκτηση μιας δεξιότητας προϋποθέτει εξάσκηση, τελειοποίηση και διαρκή ενασχόληση, όπως συμβαίνει με ένα τελετουργικό που εξασκούμε ξανά και ξανά».

Η ιδέα με το αυγό προέρχεται από ένα εργαστήριο Μπούτο, όπου μόνο οι συμμετέχοντες που θα κατάφερναν να στήσουν όρθιο ένα ωμό αυγό, δηλαδή θα επεδείκνυαν απόλυτη συγκέντρωση, είχαν το δικαίωμα να συμμετάσχουν στο master workshop.

Το αυγό έχει σύνθετο σχήμα. Η κατανόησή του προϋποθέτει συγκέντρωση και, συνεπώς, απαιτεί μια πράξη ισορροπίας. Μια πράξη ισορροπίας σε σχέση με το αυγό. Έναν αγώνα επίτευξης της ισορροπίας. Η ζωή είναι εύθραυστη. Το αυγό λειτουργεί ως εννοιολογικό σύμβολο της αέναης προσπάθειας για ισορροπία.

Πία Γκρέσνερ

Τα βίντεο της Πία Γκρέσνερ αποκαλύπτουν συχνά μια μυστική διάθεση, η οποία επιτυγχάνεται μέσω του επιδέξιου συνδυασμού ονειρικών εικόνων και στοχαστικών-σφαιρικών κειμένων και ήχων.

Στην τελευταία της δουλειά, με τίτλο *Θα συμβούν καταπληκτικά πράγματα*, η Pia Greschner συνδυάζει κινηματογράφο και φωτογραφίες που μπορούν να ειπωθούν είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά. Το βίντεο παρουσιάζει μια ανακοίνωση ή πρόβλεψη που μοιάζει με υπόσχεση χωρίς, ωστόσο, να αποκαλύπτεται το περιεχόμενό της ή να παρέχεται κάποια ένδειξη σχετικά με την εκπλήρωσή της. Οι φωτογραφίες αποκαλύπτουν ορισμένα στοιχεία ικανά να τροφοδοτήσουν τη συναφή εικονολογία. Ωστόσο, κανένα από αυτά δεν είναι αρκούντως ακριβές, με αποτέλεσμα η πρόβλεψη να παραμένει ασαφής και εξωπραγματική.

Η δουλειά της Πία Γκρέσνερ είναι εμπνευσμένη από την παραλία της Θεσσαλονίκης: «Το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό μου όταν στέκομαι στην παραλία της Θεσσαλονίκης είναι ένα αίσθημα υπόσχεσης. Κάτι πολλά υποσχόμενο βρίσκεται εκεί έξω στον ωκεανό, στον ορίζοντα. Πρέπει να έχει να κάνει με τα νησιά...(ωστόσο, η συγκεκριμένη δουλειά δεν αφορά τη Θεσσαλονίκη ούτε την Ελλάδα...)».

Η καλλιτέχνη δηλώνει σχετικά: «Θέλησα να δημιουργήσω ένα έργο που να περιστρέφεται γύρω από αυτό το αίσθημα που δεν κατονομάζεται, δεν προσδιορίζεται ούτε αναλύεται, αλλά παραμένει ανοιχτό, σαν να αιωρείται στο κενό. Η δουλειά μου εικονογραφεί, ή μάλλον υποδηλώνει, στιγμές και ατμόσφαιρες. Δουλεύω και με τα δύο μέσα, κινούμενη μεταξύ ζωγραφικής και ποίησης. Σε αυτή την περίπτωση, η δουλειά μου θα μπορούσε να είναι ένας ιμπρεσιονιστικός πίνακας με τη διαφορά ότι στο βίντεο ορισμένες από τις φωτογραφίες είναι για πρώτη φορά ασπρόμαυρες και όχι έγχρωμες. Πηγή έμπνευσης για το έργο στάθηκε και το βιβλίο του Χένρυ Μίλλερ, *Ο Κολοσσός του Μαρουσίου*, που εκδόθηκε το 1941, το οποίο εξέλαβα ως 'ιμπρεσιονιστική περιήγηση' με φόντο τα ελληνικά νησιά το 1939».

Σουζάνε Κρίμανν

Η κεντρική ιδέα πίσω από το έργο της Σουζάνε Κρίμανν είναι η εικαστική αποτύπωση της κατ' αντιπαραβολή ανάγνωσης αρχειοθετημένων εγγράφων, ιδίως δε εγγράφων που έχουν παραδοθεί στη λήθη. Μέσω των μορφολογικών ή ουσιαστικών αναλογιών, αποκαλύπτονται πολυεπίπεδοι συνειρμοί που αναδεικνύουν τη διαφορά μεταξύ της συλλογικής και της προσωπικής ιστορίας.

Για την έκθεση *Tempus Ritualis* η Κρίμανν προτείνει τρία «ανασκαφικά τελετουργικά»: «Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι τα παλαιότερα ευρήματα εντοπίζονται γεωγραφικά στο άνω τμήμα του λόφου της πόλης, ενώ τα πιο πρόσφατα χαμηλότερα. Έτσι, γενικεύοντας, θα λέγαμε ότι το συνήθως συμβαίνον στην αρχαιολογική έρευνα –όσο πιο βαθιά σκάβει κανείς, τόσο πιο πίσω ταξιδεύει στο παρελθόν– αντιστρέφεται στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης». Έτσι η Σουζάνε Κρίμανν παρουσιάζει σε μια προβολή διαφανειών πέτρες, μπάζα και κόκκους άμμου που συναντά στους περιπάτους και στις αναζητήσεις της μέσα στην πόλη.

Μέρος της έρευνάς της αποτέλεσε μια επίσκεψη στο Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, όπου έκανε μια σημαντική ανακάλυψη: «ξέθαψε» φωτογραφίες ενός γερμανού φωτογράφου από τα χρόνια της Κατοχής (1941-1944) που στάλθηκαν στη Θεσσαλονίκη μόλις στη δεκαετία του '80 από την τότε Ανατολική Γερμανία. Οι φωτογραφίες δεν αποτυπώνουν τον «τρόμο της κατοχής» αλλά μια πόλη κενή από ανθρώπους, όπως φαίνεται στα μάτια ενός ρομαντικού Γερμανού: «Η πόλη απεικονίζεται 'στατική', 'χωρίς κίνηση' ...έτσι, κατά κάποιον τρόπο, ήρθε στον νου μου η 'νεκρή' πόλη, η οποία αποκαλύπτεται κάθε φορά που οι παλιές πέτρες ανασκάπτονται για να κατασκευαστεί ένα σύγχρονο κτίριο. Η νεκρή πόλη επηρεάζει τη σύγχρονη πόλη, και όλη τη ζωή σε αυτήν».

Το τρίτο έργο της Κρίμανν παρουσιάζεται στον εκθεσιακό χώρο του ΚΣΤΘ, όπου ανακάλυψε τις κρυμμένες βιτρίνες που είχαν καλυφθεί με δύο λευκούς ψευδότοιχους της έκθεσης. Για άλλη μια φορά, η Κρίμανν επισημαίνει διακριτικά αυτό που δεν αντιλαμβανόμαστε: τις διαφορετικές στοιβάδες της μνήμης και της ιστορίας διαφόρων τελετουργικών πρακτικών και χρήσεων του παρελθόντος.

Λία Ναλμπαντίδου

Η καλλιτέχνις Λία Ναλμπαντίδου αποτυπώνει στις φωτογραφίες της εγκαταλελειμμένους τόπους καθώς και τη μοναδικότητα της ατμόσφαιρας ενώ χαράζει, όταν σχεδόν κανείς δεν κινείται στους δρόμους και μόνο τα πουλιά αργοξυπνούν και ζωντανεύουν.

Στο έργο της *Urban Secret Garden* παρουσιάζεται ένα φωτογραφικό έργο εν τω γίνεσθαι. Οι λήψεις ξεκίνησαν το 2010, ως αυτοσχεδιασμός κατά τη διάρκεια ενός άσκοπου περιπάτου. Η δημιουργός επέλεξε για τις φωτογραφίες της μια ιδιαίτερη ώρα της ημέρας: τη στιγμή που η νύχτα δεν έχει εξαφανιστεί τελείως και το φως της ημέρας δεν έχει ακόμη φωτίσει τα πάντα: «Αναζητώντας τα μοτίβα της αυγής στην πόλη, ανακάλυψα την ελευθερία που κρύβεται στις ώρες πριν από το συνειδητό φως. Ήμουν εκεί τη στιγμή που το σκοτάδι τρέπεται σε φως με έναν οξύ ήχο. Τη στιγμή που το πρωινό κελάηδημα του πουλιού προσκρούει στο γέλιο της νύχτας που φεύγει. Τη στιγμή που το μαγευτικό βουητό των αυτοκινήτων πνίγει τον ήχο του φλας. Σχέδια φλοράλ ακροβατούν σε αρχαία ερείπια, φώτα αυτοκινήτων φωτίζουν τις κεντρικές λεωφόρους, εργοτάξια με απόμακρα κτίρια αποκοιμούνται απαλά –ένας χαρταετός, μια πλαστική σακούλα, ένας σύλος, λευκές καρέκλες, γυαλιστερά μπαλόνια, ακρωτηριασμένα δέντρα– συνυφαίνονται όλα σε ένα σύνολο φωτογραφιών που συνθέτουν έναν μυστικό αστικό κήπο».

Οι περίπατοί της στην πόλη απέκτησαν τα χαρακτηριστικά ενός εβδομαδιαίου τελετουργικού. Στους περιπάτους αυτούς η Λία Ναλμπαντίδου αποτύπωνε με την προσωπική της ματιά διάφορα στοιχεία χρήσεων και πολιτισμικές πρακτικές, άλλοτε φωτογραφίζοντας ένα σύνολο από ξεχασμένες καρέκλες κήπου στη διάρκεια ενός μυστηριώδους περιπάτου κι άλλοτε τα προσωρινά καταλύματα των αστέγων.

«Κατά τη διάρκεια των νυχτερινών μου περιπάτων σχεδιάζω συνήθως έναν προσωπικό χάρτη της πόλης. Τα δικά μου ορόσημα διαφέρουν αρκετά από εκείνα που προβάλλει η επίσημη ιστορία της πόλης. Στέκομαι μπροστά σε εγκαταλελειμμένα κτίρια και μεγάλες αποθήκες, μικρά παραπήγματα και εργοτάξια, άδειους χώρους στάθμευσης, κλειστές επιχειρήσεις – όλες τις ανθρώπινες πληγές. Η Αθήνα μετρά περίπου 20.000 αστέγους. Για τη Θεσσαλονίκη δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Τον χειμώνα του 2014, πολλοί άνθρωποι βρήκαν καταφύγιο σε εγκαταλελειμμένα κτίρια. Οι φωτογραφίες μου προσπαθούν να συνθέσουν ένα σύμπλεγμα συμβόλων που επαναπροσδιορίζουν τον δημόσιο χώρο μέσω μιας «αδιάκριτης» κατάληψης. Ο περίπατος είναι αβέβαιος, όπως άλλωστε κι εγώ.

Η σύγχρονη ιστορία τελεί υπό κατασκευή».

Κριστίνε Σουλτς

Η ιδιαιτερότητα της δουλειάς της Κριστίνε Σουλτς έγκειται στην τάση της να ανιχνεύει τις σύγχρονες κοινωνικές εξελίξεις και να τις αναβιώνει σε σύνθετες εγκαταστάσεις. Συχνά, οι εγκαταστάσεις αυτές αποτελούνται από υλικά που βρίσκει εδώ κι εκεί, τα οποία στη συνέχεια επεξεργάζεται με απλές μεθόδους κατασκευής για να δημιουργήσει μοντέλα καταστάσεων που εκτυλίσσονται σε ορισμένο χώρο.

Η Κριστίνε Σουλτς συνέλεξε, για την εγκατάσταση που παρουσιάζει στην έκθεση, υλικά από τους δρόμους της Θεσσαλονίκης με στόχο να συνθέσει μια αρχιτεκτονική δομή. Όπως ακριβώς ένας μικρός οικισμός, η δομή αυτή παρέχει στο φιλμ και στις φωτογραφίες ένα δικό τους χώρο.

Το διάρκειας σχεδόν 6 λεπτών φιλμ *Δελφική σχεδία* βρίσκεται στο επίκεντρο της νέας παραγωγής της Κριστίνε Σουλτς. Με φόντο την παραλία της Θεσσαλονίκης, όπου αρκετοί άνδρες και μία γυναίκα συμμετέχουν σε μια αινιγματική δραστηριότητα, η Schulz απεικονίζει δύο διαφορετικές καταστάσεις που αλληλεπικαλύπτονται. Με τη βοήθεια απλών τεχνικών μέσων, οι άνθρωποι αυτοί εφαρμόζουν ένα αυστηρό τελετουργικό προκειμένου να ανεβάσουν ένα απροσδιόριστο αντικείμενο από τη σκάλα ενός κτιρίου. Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η μουσική επένδυση του έργου, ιδίως ο ρυθμικός ήχος που παράγουν οι αλυσίδες του βαρούλκου. Το επιμύθιο είναι ότι η ανύψωση του βαρέος αντικειμένου είναι δυνατή μόνο με κοινή προσπάθεια όλων των συμμετεχόντων στο δρώμενο της ταινίας. Ωστόσο, η Κριστίνε Σουλτς δεν μας αποκαλύπτει σε τι ακριβώς έγκειται αυτή η κοινή προσπάθεια. Όταν οι δύο σεκάνς εικόνων αναπαράγονται η μία ταυτόχρονα με την άλλη, δημιουργείται μια στιγμιαία εντύπωση ελπίδας και πολυσημίας.

Εύα Στεφανή

Η Εύα Στεφανή είναι κινηματογραφίστρια ντοκιμαντέρ και εικαστική δημιουργός. Σπούδασε κινηματογράφο και ανθρωπολογία στο Παρίσι, το Λονδίνο και τη Νέα Υόρκη (Ecole Varan, New York University, National Film School). Είναι διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών. Στις ταινίες της παρουσιάζει με εξόχως ποιητικό και διεισδυτικό τρόπο τη ζωή διαφόρων ανθρώπων, ενώ στα πυκνά εθνογραφικά κινηματογραφικά της πορτρέτα εστιάζει στις κορυφώσεις και στις καταβυθίσεις του ανθρώπινου βίου.

Η ταινία της *Οι Λουόμενοι* καταγράφει ένα καλοκαίρι από τη ζωή μιας ομάδας συνταξιούχων, ανδρών και γυναικών, που επισκέπτονται συστηματικά τα ιαματικά λουτρά διαφόρων ελληνικών πόλεων. Η ζωή στις πόλεις αυτές κινείται με αργούς ρυθμούς που θυμίζουν περασμένες εποχές. Σε αυτήν τη χαλαρή ατμόσφαιρα οι άνθρωποι νιώθουν ελεύθεροι να κάνουν και να πουν πράγματα που κανονικά δεν θα τους επιτρέπονταν στον κοινωνικό τους περίγυρο. Είναι έντονα αντιληπτή μια αίσθηση ελευθερίας και ελαφρότητας. Ο θεατής έχει συχνά την εντύπωση ότι δεν παρακολουθεί μια ομάδα ηλικιωμένων αλλά μια παρέα εφήβων σε καλοκαιρινή κατασκήνωση. Η χαρούμενη αυτή ατμόσφαιρα επισκιάζεται συχνά με σκέψεις για το παρελθόν ή για τον θάνατο.

Ευανθία Τσαντίλα

Η Ευανθία Τσαντίλα χρησιμοποιεί στο έργο της διάφορα μέσα, όπως σχέδιο, φωτογραφία, φιλμ, κείμενα, ψηφιακά κολάζ κ.ά. Έχει ως αφετηρία υλικό που προέρχεται από ιδιωτικά και δημόσια αρχεία και συλλογές, το οποίο συνδυάζει με δικό της υλικό. Συνθέτει διάφορα επιμέρους στοιχεία υλοποιώντας σύνθετους εννοιολογικούς συνειρμούς: «επιδιώκω να αναδείξω την εσωτερική λογική που συνδέει αντικείμενα και εικόνες μέσω σχέσεων, άλλοτε προφανών και άλλοτε ερμητικά αφανών». Με το έργο της, θέτει ερωτήματα σχετικά με τον μηχανισμό της αναπαραγωγής και της αναπαραστάσης της μνήμης, ζητήματα ταυτότητας, καθώς και το πρόβλημα του κοινωνικο-πολιτικού ρόλου του έργου τέχνης.

Για την έκθεση *TEMPUS RITUALIS* η Ευανθία Τσαντίλα δημιούργησε μια νέα εγκατάσταση που αποτελείται από διάφορες εικόνες καθώς και από ένα ποίημα του Νίτσε για τον Νότο, το οποίο δακτυλογράφησε σε μια παλιά γραφομηχανή του 1904. Πέρα από τις φωτογραφίες τοπίων, ο πυρήνας της δουλειάς της είναι ένα θρησκευτικό τελετουργικό που παρακολούθησε τυχαία. Με το βλέμμα από ψηλά, παρακολουθούμε ανθρώπους που συμμετέχουν σε μια μυστική τελετή. Οι εικόνες θυμίζουν πίνακα ζωγραφικής και, όχι σπάνια, παίζουν με την οπτική του αντικατοπτρισμού. Η Ευανθία Τσαντίλα μας λέει για το έργο της: «Προσπαθώ να κοιτάξω πλαγίως κάτι που δεν είναι πλέον δυνατό να μεταφερθεί αυτούσιο, αλλά επίσης και να αποτυπώσω την αποτυχία της παραγωγής μνήμης που θα το περιέβαλε. ... Πώς να επιτρέψουμε στο ακατανόητο να εμφανιστεί; Αυτό που βλέπουμε με την άκρη του ματιού μας και καθώς γυρίζουμε το κεφάλι για να το πιάσουμε, μας διαφεύγει πάλι προς τον απροσδιόριστο χωρίς τέλος τόπο μιας παράξενης περιφέρειας».

Όλες αυτές οι εικόνες εγείρουν ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο των τελετουργικών, τη φαντασία του Νότου και τη σημασία των εικόνων για τη συλλογική μνήμη.